

Derleme Makalesi

Gönderim Tarihi: 13.11.2023

Kabul Tarihi: 07.12.2023

Yayın Tarihi: 25.12.2023

Yazıt Kùltür Bilimleri Dergisi, 2023, 3(2): 280-295

Review Article

Received Date: 13.11.2023

Accepted Date: 07.12.2023

Published Date: 25.12.2023

DOI Number: 10.59902/yazit.1390255

ATTİLÂ İLHAN'IN YARAYA TUZ BASMAK ROMANINDA KALIP SÖZLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

An Evaluation on Formulaic Words in Attilâ İlhan's Novel *Yaraya Tuz Basmak*

Fatma YILDIZ*

Necmi AKYALÇIN*

ÖZ

Bu çalışma, Attilâ İlhan'ın *Yaraya Tuz Basmak* romanında kullanılan kalıp sözler üzerinedir. Türkçenin söz varlığı; deyim, atasözü, ikileme, argo, terim, kalıp sözler vb. yapıardan oluşmaktadır. Türkçenin bu geniş söz varlığı içerisinde yer alan kalıp sözlerin, yeni yeni değer kazanmaya başladığı görülmektedir. Çoğu iletişim dilinde kullanılan kalıp sözler, edebi eserlerde de kullanılmaktadır. Bundan dolayıdır ki Attilâ İlhan'ın *Yaraya Tuz Basmak* romanında kalıp sözleri ne ölçüde ve ne kadar başarılı kullandığı konusu, bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Yazarın, Türkçe söz varlığında bulunan kalıp sözleri eserinde iletişim dili bağlamında kullanmış olma varsayımı doğrultusunda bu araştırmaya yönelinmiştir. Tarama yöntemiyle eserdeki kalıp sözler bulunmuştur. Romanın tamamında, 354 kalıp sözün kullanıldığı görülmüştür. Bu da göstermektedir ki sayfa başına bir kalıp söz düşmektedir. Buradan hareketle yazarın, kalıp sözleri bir iletişim aracı olarak romanında başarılı bir şekilde kullandığı söylenebilir. Bu çalışmayla Türkçenin söz varlığında, özellikle iletişim dili bakımından önemli bir yere sahip olan kalıp sözlerin, söz konusu romanda ne ölçüde ve hangi durumlarda kullanıldığı ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türk dili, söz varlığı, kalıp söz, Attilâ İlhan, *Yaraya Tuz Basmak*.

ABSTRACT

This study is about the formulaic expressions used in Attilâ İlhan's novel *Yaraya Tuz Basmak*. Turkish vocabulary is formed of idioms, proverbs, reduplications, slang, terms, formulaic expressions, etc. Structures are formed. It is seen that the formulaic expressions within this wide vocabulary of Turkish are just beginning to gain value. Formulaic expressions used in most communication languages are also used in literary works. For this reason, the subject of to what extend and how successfully the formulaic words are handled in Attilâ İlhan's novel *Yaraya Tuz Basmak* constitutes the universe of this piece. This research was conducted in line with the assumption that the author used formulaic expressions in the Turkish vocabulary in the context of communication language in his work. Formulaic expressions in the work were found by scanning method. It has been observed that 354 formulaic expressions are used in the entire novel. This shows that there is only one formulaic expression per

* Bu makale *Attilâ İlhan'ın Beş Romanında Söz Varlığı* başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çanakkale-Türkiye. E-posta: fatma.yildiz9723@gmail.com. ORCID: 0009-0008-0792-1626.

* Dr. Öğr. Üyesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Çanakkale-Türkiye. E-posta: nakyalcin@comu.edu.tr. ORCID: 0000-0001-7461-7773.

page. Based on this, it can be said that the author successfully uses formulaic words as a means of communication in his novel. With this study, it has been revealed to what extent and in what situations the formulaic expressions, which have an important place in the vocabulary of Turkish, especially in terms of communication language, are used in the novel in question.

Keywords: Turkish language, vocabulary, formulaic words, Attilâ İlhan, *Yaraya Tuz Basmak*.

Giriş

Türk Dili, uzun yıllardır varlığını sürdüren ve günümüzde de gelişmeye devam eden; bu bağlamda geniş bir söz varlığı havuzuna sahip köklü bir dildir. Kalıp sözler de bu geniş söz varlığı içerisinde önemli anlatım öğelerinden biridir. Kalıp sözleri konu alan önemli çalışmalar hakkında, Necmi Akyalçın ve Damla Aydoğan şunları söylemektedir:

Türk dili için kalıp söz kavramı yeni sayılabilecek bir araştırma konusudur. Söz varlığı çalışmaları içerisinde kalıp sözler için yapılan çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Çiğdem Erol 2007 yılında *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme* adıyla İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans tezini savunmuştur. 2011 yılında Gülseren Tor, Çukurova Üniversitesinde gerçekleştirilen Prof. Dr. Mine Mengi Sempozyumu'nda "Mersin'den Birkaç Kalıp Söz (İlişki Sözü) Üzerine" adlı bir bildiri sunmuştur. Bu konuda çalışma yapan önemli bir isim de Hürriyet Gökdayı'dır. İlk önce 2008 yılında *Biliş* dergisinin kış sayısında yazdığı bir makale ile bu konuya dikkat çeken Hürriyet Gökdayı, daha sonra 2011 yılında hazırladığı *Türkçede Kalıp Sözler* adlı kitap ile konuyu ayrıntılı bir şekilde ele almıştır (Akyalçın ve Aydoğan, 2019: 3).

Gökdayı, yazdığı kitapla kalıp sözler üzerine en kapsamlı çalışmayı yapmıştır. Gökdayı kalıp söz kavramını "Belli durumlarda söylenmesi gelenek halini almış bu sözler, Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak algılanmaktadır. 'Kalıp söz' yerine tercih edilen başka bir terim olan 'Kültür birim' ise dilin kültürelliğinin belirginleştiği adlandırılmalarından biri olarak açıklanmaktadır" (Gökdayı, 2008: 91) şeklinde ifade etmektedir. Gökdayı, kalıp sözlerin tanımını ise şu şekilde yapmaktadır: "Bir toplumun bireyleri arasında belirli iletişim durumlarında geleneksel olarak kullanılan, duyguları, düşünceleri ve dilekleri açığa vuran en az iki sözcükten oluşan, tek bir kavramı mecazsız olarak karşılayan, zaman ve kişiyi gösteren ekler dışında biçim olarak hep aynı kalan, kullanım yerleri sınırlı kalıplaşmış sözcük dizileri" (Gökdayı, 2015: 69). Erol ise Gökdayı'nın geleneksel olarak kullanılan sözler dediği kalıp sözlerin toplum yaşamındaki doğum, ölüm vb. kültürel olaylar karşısında kullanıldığını ifade ederek şu hususları eklemektedir:

Kalıp sözler veya ilişki sözleri adı verilen dil ögeleri tıpkı deyimler ve atasözleri gibi, toplumun kùltürünü, inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıtan sözlerdir. Kalıp sözler, belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş klişe sözlerdir. Bu sözler toplumun yaşamına ve kùltürüne ışık tutmaktadır. Kalıp sözler yemek yerken veya yemekten sonra, biriyle karşılaşıldığında selamlaşmak için, doğum, ölüm, okula başlama, evlenme gibi olaylar karşısında da kullanılırlar. Bunun yanında bir iyilik karşısında duyulan minneti veya bir iyi dileği belirtmek için edilen dualar, kızgınlıkla söylenen beddualar, yemin etmeler, söz vermeler de kalıp sözlerin içindedir. Kalıp sözler veya ilişki sözleri adı verilen dil ögeleri tıpkı deyimler ve atasözleri gibi, toplumun kùltürünü, inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıtan sözlerdir (Erol, 2007: 1).

Erol ile benzer bir tanım yapan Bulut, Erol'a ek olarak kalıp sözlerin aynı dili konuşan bir toplumun kùltürüne ışık tuttuğu, onun inançlarını insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıttığını söylemektedir (Bulut, 2012: 1121). Hengirmen kalıp sözleri bir dilin söz varlığını konuşma ve yazı dilindeki sözcüklerin oluşturduğunu, dide herkes tarafından kullanıldığı için ortak bir söyleyiş özelliği kazanan sözler olarak tanımlamıştır (Hengirmen, 2002: 402). Aksan da Gökdayı gibi kalıp sözlerin bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan birtakım sözler biçiminde tanımlamıştır. (Aksan, 1996: 35). Tor aşağıda sunmuş olduğumuz tanımıyla diğer araştırmacılardan farklı olarak kalıp sözlerin toplumdan topluma hatta aynı toplumda dönemden döneme, bölgeden bölgeye, yöreden yöreye farklılık gösterdiğini de belirtir:

Her toplumun, gündelik yaşamında çeşitli zaman ve durumlarda kullandığı kendine özgü sözleri vardır. İnsanlar arasındaki ilişkilerde kullanılan selamlaşma, vedalaşma, iyi ya da kötü dilek sözleri, saygı ve nezaket gereği söylenen sözler kalıp sözler arasında yer alır. Gündelik iletişim davranışları toplumdan topluma değişiklik gösterdiği gibi; iletişim sözleri de aynı toplumda dönemden döneme, bölgeden bölgeye, yöreden yöreye değişiklik gösterebilmektedir. Anadolu'da ölçünlü dille ortak olan kalıp sözler yanında, daha farklı sözlere de rastlanmaktadır. Bu tür sözler Anadolu ağızlarının sözvarlığı içinde, pek çok çeşidiyle ve renkliliğiyle büyük bir yer tutmaktadır (Tor, 2011: 766).

Kalıp sözler, bir dilin özelliklerini yansıtan, toplum içinde benimsenerek kùltürel etkileşimi sağlayan ve duyguları dile getiren kalıplaşmış yapılardır.

Attilâ İlhan'ın 1978 yılında yayımlanan *Aynanın İçindekiler* dizisinin üçüncü romanı olan ve çalışmanın evrenini oluşturan, *Yaraya Tuz Basmak* adlı romanı, kalıp söz çeşitliliğinin zengin olması ve etkileyici bir dil kullanılması nedeniyle incelenmiştir. Roman, 1950 Kore savaşıyla 27 Mayıs 1960 ihtilali öncesi ve sonrası olayları konu almakta olup, bu romanın içeriği hakkında Pamuk, şu açıklamayı yapmıştır:

“Yaraya Tuz Basmak, 1950’ler Türkiye’sinin önemli bir romanı. Roman, dönemin siyasi ve toplumsal atmosferini başarılı bir şekilde yansıtır. Ayrıca romanın, o dönem Türkiye’de yaşanan siyasi ve toplumsal gelişmeleri, bir subayın yaşamından yola çıkarak başarılı bir şekilde yansıttığını düşünüyorum” (Pamuk, Cumhuriyet Gazetesi, 18 Şubat 1979).

Bu çerçevede söz konusu roman, çalışmanın evrenini yansıtmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın konusunu da bu romanda geçen kalıp sözler oluşturmaktadır. Romanda geçen kalıp sözler, tarama yöntemi kullanılarak belirlenmiş, konularına göre ayrılmıştır. Romanda saptanmış kalıp sözler, konularına göre ayrılarak örneklendirilmiştir. Romandaki tüm kalıp sözler, bağlamıyla incelenmiş ancak çalışmamız makale kapsamında olduğundan belirlediğimiz her konu için bir örnek verilmiştir.

Romanın cümle yapıları incelendiğinde, bazı kalıp sözlerin, ikileme biçiminde kullanıldığı (Aferin aferin, Allah Allah, Dikkat dikkat) görülmektedir. Bu noktada ise, Türk dilinin tek ikileme sözlüğü olan Necmi Akyalçın’ın hazırladığı tanıklı *Türkçe İkilemeler Sözlüğü*’nden yararlanılmıştır. Taranan kalıp sözlerin açıklamaları da Hürriyet Gökdayı’nın *Türkçe Kalıp Sözler* adlı kitabından faydalanılmıştır. Bu tanımlar ve açıklamalar göz önünde bulundurularak romanda karşılaşılan kalıp sözler şunlardır:

1. Açıklama

Daha doğrusu: Kişinin, daha önce söylenen bir ifadeyi daha açık bir hale getirdiğini belirtmek amacıyla söylenen söz (s.19, s.130, s.231 s.311).

Doğrusu: Kişinin, söylediklerini daha açık, anlaşılır bir şekilde ifade etmek için kullanabileceği söz (s.15, s.76, s.98, s.102, s.107, s.128, s.168, s.190, s.203, s.204, s.212, s.265, s.400, s.431, s.502).

-Duymuşundur, babamın bir yolsuzluk şebekesinin ardında olduğunu keşfeder etmez basına açıkladım, izahı bu ’dur. Erkek olarak beğenir beğenmez senin hayatına girmeye karar vermemin de! “Doğrusu” beğenip seninle sadece hayalimde sevişmekle yetinemedim, réaliste’im ben, gerçekçi, şahsiyetimin gerçekler arasında, vécu, yani yaşanmış deneyler seviyesinde teşekkül etmesini arzuladım hep (s.265) ...

Söz gelişi: Bir düşünceyi, daha iyi açıklamak amacıyla kullanılan bir kalıp sözdür (s.102, s.230, s.314, s.412, s.461).

2. Başlangıç

Ya Allah: Bir kişinin, bir işe başlarken güç kazanmak amacıyla kullandığı söz (s.136).

-Vakitli vakitsiz Demir’i çağırıp rahlenin başına oturtuyor, camların ardından telli kavaklar pırl pırl yanar, güvercinler patır patır avluya dökülürken,

ürkütücü bir dua sesiyle “Ya Allah” deyip başlıyordu.-...fukara-yı sabirin, agniya-yı şakirinden yüzyıl evvel Cennete girse gerektir (s.136).

3. Belirsizlik

Allah bilir: Belirsiz bir durum karşısında, ne olup biteceğini Tanrı'nın bilebileceğini, Tanrı'dan başka kimsenin olup bitenleri kestiremeyeceğini belirtmek için söylenecek söz (s.34, s.64, s.77, s.100, s.115, s.177, s.385, s.489).

-Yüzbaşı'yla değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, “Allah bilir...” Saffet Binbaşı, iyice küçülmüş sigarasından bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, Üsteğmen'e bölüğünün cephedeki durumu anlatıyor: -...yaralılar sizin ordandı, havanda dövüyorlar (s.115).

Her neyse: Kişinin, herhangi bir konu konuşulurken konuyu daha fazla uzatmadan kapatabilmek için söyleyebileceği söz (s.107, s.212, s.275).

İnşallah: Olması istenen bir durumun ancak Tanrı dilerse gerçekleşebileceğine inanan bir kişinin, söyleyebileceği söz (s.485).

Kader: Kişinin, iradesi dışında oluşan, değişmesi mümkün olmayan yazğıdan bahsederken söylenebilecek söz (s.63, s.160, s.431).

Kısmet: Başına gelen olayların kontrolü dışında geliştiğini ve bu olayların tarihle ilgili olduğunu düşünen kişinin, söyleyebileceği söz (s.133).

Ne olur ne olmaz: Herhangi bir durum karşısında, her an her şeyin olabileceğini ve tüm ihtimallere karşı tedbirli davranılması gerektiğini ifade etmek için söylenen söz (s.205).

Neyse: Uzayan bir konuşmayı kapatmak isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.189, s.449).

Neyse: Bir şeyin, aslında istenmediği halde gerçekleşmesi sonucunda “artık olan oldu, önemi yok”, anlamında kullanılan söz (s.482).

4. Dikkat Çekme

Baksana: Bir başkasına seslenmek için kullanılabilir söz (s.17).

Baksana: Karşıdaki kişinin, bir konuda dikkatini çekmek için kullanılabilir söz (s.217, s.223, s.283, s.369, s.438, s.444, s.475, s.480, s.489, s.517).

-Zehirli yeşil bir gaz dumanı halinde içi sıra büyüyen duygu, kahır ve öfke; izlenim, kullanılmış olmak izlenimi, hem de fena halde kullanılmış olmak: ...bizi, bir tugay adamı, Azrail'in sofrasına attılar; gayeleri, Amerika'nın emrinde, Amerika için ne kadar kolay ve yiğitçe ölebileceğimizi göstermekti. Aşkolsun! Demek başarmışız, “baksana” NATO'ya girilecek (s.223) ...

5. Güçlendirme

Yahu: Bir kişinin, söyleyeceği sözü vurgulamak için kullanabileceği söz (s.54, s.59, s.59, s.59, s.63, s.70, s.159, s.173, s.193, s.196, s.203, s.203, s.208, s.211, s.218,

s.222, s.230, s.240, s.259, s.260, s.262, s.264, s.278, s.299, s.325, s.336, s.352, s.379, s.388, s.420, s.433, s.433, s.464, s.466, s.470, s.492, s.503, s.507, s.513, s.513).

-Sol kolunu oynatamıyordu. Üsteğmen Demir sorunca, caka sattı: - ...Allah Allah, yaralandık "yahu", boruma bu? Sen derdine yan, bu curcunada postu del-dirmeyi becerememişsin, Saffet "Baba" bir kalaylasın da gör (s.54)!

6. İletişim

Alo: Telefon çaldığında, iletişimi başlatmak ve konuşmaya hazır olduğunu belirtmek için söylenebilecek söz (s.20, s.299, s.394, s.464).

-Telsizden Adil Onbaşı'nın sesi yükseliyor: -... "alo" Süngü, "alo" Süngü, burası Sağanak, burası Sağanak (s.20)!

7. İstek

İster misin: Sonucu belli olmayan herhangi bir durumda, kişinin fikrini, isteğini öğrenmek için "ya olursa" anlamında kullanılabilecek söz (s.111, s.195, s.269, s.309, s.328, s.347, s.444, s.463):

"Yüzbaşı, suçlu suçlu toparlandı. Siyah kaşları kalın ve düz, dişleri enli, ağızlığında yanmamış sigarası tebeşir beyazı bu garip kadın, "ister misin" onu dinlemediğini saptamış olsun? Ne ayıp ne ayıp! Çakmağına davranarak, çabucak doğruladı: ...elbette, dedi, elbette efendim." (s.195).

8. İyi Dilek

Allah muhafaza: Yaşanılacağı düşünülen olumsuz durumlara karşı, Tanrı'ya sığınarak 'Tanrı kötü duruma düşürmesin.' anlamında kullanılan iyi dilek sözü (s.229).

Allah razı olsun: Kişinin, kendisine yapılan iyilik karşısında duyduğu gönül borcunu ifade etmek için kullandığı iyi dilek ifadesi (s.243).

-Feyzullah Efendi önce hiç sesini çıkarmadı, kahvesini içerken de oğlundan çok koltuklara konuşmuş gibi: — "...Allah", dedi. — Menderes'ten razı olsun": ırz düşmanlarına aman vermeyecek (s.243)!

Allah saklamış: Kişinin, olumsuz bir durum olabileceği aklına geldiğinde, Tanrı'nın böylesi kötü duruma düşürmediği için Tanrı'ya duyduğu şükranı ifade etmek için kullandığı iyi dilek sözü (s.164).

Allah selamet versin: Kişinin, karşısındaki kişilere iyilik, sağlık ve mutluluk dilemek için kullandığı esenlik ifadesi (s.383).

Allah selamet versin: Bir kişinin, bir yerden gitmek istemesi üzerine bunu yapabileceğini ifade eden iyi dilek sözü (s.424).

Allah sizleri korusun: Tanrının koruyuculuğuna inanan kişinin, kötü bir durum aklına geldiğinde bu durumun gerçekleşmemesi için kullandığı iyi dilek ifadesi (s.404).

Allah'tan: Zararla sonuçlanabilecek bir durumun, tedbirle önlenmesi durumunda söylenen söz (s.18, s.429).

Allah vere de: Daha aksi bir durumun yaşanmaması için söylenen ve bu ifade-den sonra mutlaka istek cümlesi kullanılan iyi dilek sözü (s.306, s.395, s.449).

Allah yardımcısı olsun: Zorda olan kişilerin, bu zor durumdan kurtulması için Tanrı'dan yardım istemek amacıyla söylenen söz (s.69).

Bereket versin: Herhangi bir durum karşısında, hoşnut olduğunu belirtmek için kullanılan iyi dilek sözü (s.49).

Ceddine rahmet: Kendisine iyilik yapanlara karşı memnuniyetini ifade etmek isteyen kişinin, o kimsenin ve tüm soyunun Tanrı tarafından bağışlanması istenildiğini belirtmek için söylenebilecek söz (s.94, s.198).

Geçmiş olsun: Kaza geçiren, başına herhangi olumsuz bir durum gelen kişiye söylenen söz (s.164).

Geçmiş olsun: Hastalanan kişiye şifa dilemek için kullanılan iyi dilek ifadesi (s.392).

Günaydın: İnsanların, sabah karşılaştıklarında birbirine söylediği esenlik ifadesi (s.448, s.448, s.521).

Hamdolsun: Kişinin, durumundan hoşnut olması sonucunda Tanrı'ya şükranlarını belirtmek için kullandığı söz (s.93).

Hayırlısıyla: Herhangi bir durumda; güzeli, iyiyi ve hayırlı olanı dilemek için söylenen söz (s.117, s.407).

İyi geceler: Geceleri yatmadan önce kişilerin birbirine söylediği, "Geceniz güzel geçsin." anlamında söylenen söz (s.199).

Lafı mı olur: Yapılan iyiliğe karşı teşekkür eden kişiye "Teşekküre gerek yok, bu bizim görevimizdir." anlamında söylenen söz (s.448).

Ne mutlu: Birinin mutluluğuna sevindiğini belirtmek için söylenen söz (s.360).

9. Karşılama

Buyurun: "Söyleyiniz, emrediniz." anlamında kullanılan onaylama ve seslenme sözü (s.418).

Es-selâm-ün aleyküm: Müslümanların, karşılaştıklarında kullandıkları selamlaşma ifadesi (s.241).

Hoş geldin/ Hoş geldiniz: Görüşmeye gelen kişiye, rahatlık ve esenlik getirdiğini belirtmek için söylenen karşılama sözü (s.315,437).

- "Zizi Binbaşı", Genelkurmay'da görevli, telefonda onun sesini alır almaz, her zamanki gırgırına başlıyor: — "Hoşgeldin", yakışıklı Yüzbaşı (s.315)!

Merhaba: Gün içerisinde kişilerin, karşılaştıklarında kullandıkları selamlaşma ifadesi (s.274, s.274, s.350).

Selam: Kişilerin, karşılaştıklarında kullandıkları selamlaşma, esenleme sözü (s.314, s.374).

Nasılsın: Gün içerisinde, karşılaştığı bir kimsenin halini hatırını sormak, fiziksel ve ruhsal durumunu öğrenmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz (s.350).

10. Kesinlik

Allah seni inandırсын: Bir kişiye, bir olayı inandırmak ve bu konuda doğru söylediğini ifade etmek için kullanılan söz (s.77).

-Kurmay değiliz, amenna; olacağımız da yok, tamam; lakin düşmanla böyle canciğer kuzu sarması iken, şifresiz çekilme emri vermek ne demek, biliriz. Bir vakit orada dikilip muhavereleri dinledim, "Allah seni inandırсын", 'Baba' Saffet yok mu, Binbaşı, fena bozuldu efendi baktım Türün'e kafa tutuyor, karanlık basalı yıl oldu, hangimiz hangi sırayla çekileceğiz, bunları bildirin, yoksa birlikler birbirine karışacak, iş çorbaya dönecek falan filan (s.77) !..

Allah var: Kişinin, bir konuşma esnasında, "doğrusunu söylemek gerekirse" anlamında söyleyebileceği söz (s.245).

Amenna: Söylenen bir şeyi kabul etmek, onaylamak amacıyla kullanılan söz (s.77, s.245).

Vallahi: Söylediklerinin doğru olduğunu kanıtlamak isteyen kişinin, Tanrı'yı kendine şahit tutarak söyleyebileceği yemin sözü (s.62, s.211, s.316, s.414, s.469).

Yemin ediyorum: Kişinin, söylediği sözde ne kadar ciddi olduğunu ifade etmek için, karşısındaki kişilere bu ciddiyetini göstermek amacıyla kullandığı söz (s.95).

Yemin etsem başım ağrımaz: Bir kişinin, söylediği bir şeyi gerçek olduğuna inandırmak amacıyla gözünü kırpmadan yemin edebileceğini ifade etmek için kullanabileceği söz (s.36).

11. Korku

Allah iyiliğini versin: Hoşa gitmeyen bir durum karşısında, hoşgörölü bir şekilde karşılık vermek isteyen kişinin, korkması sonucunda söyleyebileceği söz (s.127).

Aman: Herhangi bir durum karşısında kişinin, korktuğunu belirtmek için kullanılan söz (s.402).

Eyvah: Yapılması gereken bir şeyi, o an yapmadığında telaşını belirtmek için kullanılan söz (s.447).

Odası sokağı baksa da manzara hak getire, ışığı az, banyosu iyice yalıtılmamış olduğundan, havası sürekli nemli. Doğruldu, saatine baktı: 08 :37! ... ne? "Eyvah", geç kaldık (s.447)!

Maazallah: Kişinin, korkulu ve endişeliyken zararlı bir durumdan korunmak için Tanrı'ya sığındığını ifade eden söz (s.235).

12. Kùtù Dilek

Allah kahretsin: Kişinin, isteklerinin gerçekleşmediğı durumlarda, tepkisini göstermek için kullandığı kötü dilek ifadesi (s.173, s.200, s.446).

-Kuğı boynuyla uzanıp, sonra Demir'in kulak memesini dişlerinin arasına alıyor, sıcak soluğıyla tenini yaka yaka: —...yatamayacağım, diyor, “Allah kahretsin!” (s.446).

13. Mahcubiyet

Affedersiniz: Birinden özür dilemek ve dikkatini çekmek için söylenebilecek nezaket sözü (s.190, s.322, s.387, s.390).

Kusura bakma/ bakmayın: Başkasına verdiğı rahatsızlıktan dolayı mahcup olan ve özür dilemek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.213, s.254, s.437, 531).

Ne demek: Kişinin, söylenen bir söz için “öyle şey olur mu, o nasıl söz” anlamında kullandığı mahcubiyet ifadesi (s.235).

Özür dilerim: Yanlış yapılan bir şeyden, başkalarına verdiğı sıkıntılardan ötürü bağışlanmak istenen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.213).

-Telefonda, Ümid: Yüzbaşım, maalesef gecikiyorum, “özür dilerim”. Haberler, dehşet: Demokrat Parti'deki ‘ispatçı’ mebuslardan onu istifa etmişler, Ankara'yla sürekli irtibat halindeyiz, arkadaşlara yardımcı olmaya çalışıyorum (s.213).

Rahatsız etmeyeyim: Bir kişiye, rahatsızlık verildiğı düşünöldüğünde bunun için özür dilemek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.433).

Üzğünüm: Yapılması gereken bazı şeyleri yapmadığında, karşı tarafa mahcubiyetini belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.391).

Zahmet olmasın: Birinden bir istekte bulunurken “sıkıntı ve zahmet vermeyecekse” yapmasını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.452).

Zahmet veriyorum: Yapılan iyilikler karşısında mahcubiyetini ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.531).

14. Minnet

Çok şükür: Kùtù bir olay gerçekleşmeden atlatıldığında, Tanrı'nın koruyuculuğına sığınarak duyulan memnuniyeti ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.486).

-Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değıl; Mühendis Ahmet Ziya Bey nihayet röntgen çekirtmeye razı olmuş, “çok şükür” akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak (s.486).

Eksik olmasın: Bir kişinin, karşısındaki kişiye yaptığı iyilikler karşısında minnet duyduğunu ifade etmek için kullandığı söz (s.253).

Sağ ol/sağ olsun: Kendisine iyilikler yapan, iyi dilekte bulunan kişilere karşı duyduğu memnuniyeti ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.196, s.233, s.276, s.350).

Teşekkür ederim: Kişinin, kendisine yapılan iyilikler karşısında minnet duyduğunu ifade etmek için söyleyebileceği söz (s.219).

15. Olumlama

Ağzını hayra aç: Oluşabilecek kötü ihtimaller konuşulurken olumlu konuşulması gerektiğini düşünen kişinin, söyleyebileceği söz (s.420).

-Yarbayım, Yeşilköy'den haber var mı? - Hayır, fakat gecikmez herhalde. - Peki, Fahri Paşa'ya kim gidiyor yahu? Şaka maka, bir muvafakat etmezse hapı yuttuğumuzun resmidir. - "Ağzını hayra açsana" sen (s.420)!

16. Ölüm

Allah rahmet eylesin: Ölen kişi için, Tanrı'nın koruyuculu üzerinde olması amacıyla söylenen bir ölüm ifadesi (s.36, s.117, s.152).

Nur içinde yatsın: Ölen kişinin, sevilen ve sayılan bir kişi olması sebebiyle ışıklar içinde, huzur içinde olması dileğiyle söylenebilecek söz (s.132, s.337, s.482).

Rabbim gani gani gani rahmet eylesin: Ölen kişinin, Tanrı'nın bağışlayıcılığına kavuşması dileğiyle söylenebilecek söz (s.133).

En büyüklere Nurullah Efendi'yi tanımak mümkün olmadı, Sarıkamış cephesinden şehit haberini almışlar, "Rabbim gani gani rahmet eylesin", kayınvaldem çok yanardı, 'ilkgözümün ağrısı derdi, hepsinden dirayetli ve akıllıydı.' Doktor Hayrullah Bey ise, Harb-ı Umumi' yi Suriye cephesinde tabib olarak geçiriyor (s.133).

Sizlere ömür: Ölen kişinin ardından kalanlara söylenen, Tanrı'nın ölen kişinin yakınlarına daha çok ömür vermesi amacıyla söylenen söz (s.153, s.318, s.476).

17. Övgü

Aferin aferin: Herhangi bir işi yaparken başarılı olan kişileri övmek, yüceltmek amacıyla beğeni duygusunu ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.53).

Maşallah: İyi bir durum, başarı karşısında hayranlığını belirtmek isteyen kişinin, kullanabileceği söz (s.39, s.58, s.174, s.240).

-Övündüğü gibi bir duyguya mı kapıldı ne, pakete davranıp Demir'e cigara tuttu, sözü değiştirdi: - ...senin için de çok ağır diye duyduk. - ...ağır Binbaşım, şey Yarbayım! Bir zaman Gülhane'de süründük, musibet bir başdönmesi, asla, tarifi imkânsız bir azap! Şimdi tebdilhavalıyız, altı ay, sonra herhalde tekaüt edecekler. - ...o nasıl laf, çocuk? Başı dönüyor diye adam tekaüt edilir mi? Nerde görülmüş? Aslan gibisin "maşallah" (s.240)!

Senden iyi olmasın: Bir konuşma sırasında, başka birinden bahsederken karşındakini de yüceltmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.176, s.255).

Üstüne yok: Bir kimsenin, herhangi bir konu üzerinde herkesten daha iyi olduğunu ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.171).

18. Özlem

Yüzünü gören cennetlik: Uzun zamandır görmediği kişiyi gördüğünde, duyulan mutluluk, özlem duygusunu ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.433).

-Ümid, benim, Demir. Önce eski şakaları: -...flon flon flon, bu ne ses yahu? Sonra düpedüz çıkıyor: -...nerelerdesin 'baba'? İstanbul'a geliyorsun, "yüzünü gören cennetlik". Bu gece boş musun bari (s.433)?

19. Sabır

Fesuphanallah: Kişinin, kızdığı durumlarda, sabrının zorlandığı anlarda sinirlendiğini belirtmek için söyleyebileceği söz (s.151).

-Mussolini, bu öneriyi tek başına benimsemeye karar veremediğinden, sorunu Faşist Konseyi'ne götürmüştü: sonuç umduğu gibi çıkmamıştı anlaşılan. "Fesuphanallah!" Feyzullah efendi, nargilesini unutmuş, gözlerini kırpıştıra kırpıştıra, soru üstüne soru yağdırıp, oğlundan olayın ayrıntılı yorumlarını bekliyor (s.151).

20. Rica

Bir zahmet: Birinden bir şey yapması istenirken "Eziyet olmayacaksa bunu yapar mısın?" anlamında kullanılabilecek söz (s.521).

Lütfen: Kendisinden bir şey istenilen kişiden istenilen şeyi iyilik olarak yapmasını rica eden kişinin, kullanabileceği söz (s.387, s.391, s.394, s.415, s.524).

-Sarhoştur elbet, sarhoştur ya, insanı çarpan sarhoşluğundan çok içkiden yusuvarlak bu vücudun kofluğu görünüşteki kızgınlığın gizleyemediği çökmüşlüğüydü. Demir, en 'yüzbaşı' sesini bularak: - Susar mısınız, dedi, "lütfen" (s.387)?

21. Saygı

Başüstüne: Saygı duyulan kişinin isteğini yerine getirmenin görev olduğunu düşünen kişinin, isteği yerine getirmek amacıyla kullanabileceği söz (s.22, s.61, s.173).

-Yüzbaşım neden durduk diye soruyor, bildiğiniz var mı? - O ne biliyorsa! Yamaca düşman sarıyormuş, fark ettiniz mi? - Şu yamaca mı, hayır! - Yüzbaşına bildir, gözünüzü de dört açın! - "Başüstüne" Üsteğmenim (s.22)!

Efendim: Konuşmaya başlarken, karşısındaki kişiye duyduğu saygıyı ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.164, s.238, s.388, s.483).

Emrederseniz: Üst konumdaki rütbelinin isteği üzerine, alt rütbeli kişinin, isteği gerçekleştirilmenin görev olduğu düşüncesi ile kullanabileceği söz (s.61, s.72, s.192).

22. Sevinç

Yaşasın: Kişinin, yaşanan bir olay karşısında oluşan durumdan duyulan mutluluğu ifade etmek için söyleyebileceği söz (s.277).

-Zayıf bir çocuktur Akın, elinden hiçbir iş gelmez, kafayı buldu mu babasının marifetlerinden bildiği kadarını bülbül gibi anlatıyor. Yayınladığımız gün kıyamet kopacak... Yüzbaşı Demir, soğuk soğuk: -Sevmedim, dedi. İçkini bitir, bir an önce gidelim buradan. Ümid'in çakmağı elinde, ağızlığı elinde, ağızlığı havada kalakaldı. İlk anlam veremedi Demir'in söylediklerine, sonra bir gözünü kırıp çapkınca gülümseyerek: - "Yaşasın," dedi, beni kıskanıyorsun. Ne güzel (s.277)!

23. Sitem

Allah aşkına: Bir durum karşısında verilen usanma duygusunu belirtmek isteyen kişinin, "Allah için, Allah'ını seversen" anlamında söyleyebileceği sitem ifadesi (s.409, s.442, s.497).

Aşkolsun: Gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumdan, hoşnut olmadığını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği sitem ifadesi. (s.223, s.432)

-Sen Barones'e uğrarsın mutlaka, unutma, saygılarımı söyle...Fakat Barones'i evinde yakalayabilene "aşkolsun"! Son zamanlarda böyle, ya gazetede 'meşgul', ya Vaniköyü'nde Suat'la beraber: cezaevinden çıkalı, aralarından su sızıyor, tadı çıkarılacak ortaklaşa ne çok şeyleri varmış (s.432)

Hadi oradan: Kendisini kandırmak, inanmadığı bir şeye inandırmak isteyen kişiye karşı, duygusunu ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.279, s.526).

Ne münasebet: Konuyla ilgili bulunmayan bir sözün, davranışın "kesinlikle öyle olmadığını", karşısındaki kimseye ifade etmek isteyen kişinin, kullanabileceği söz (s.116, s.140, s.353, s.418, s.503).

Ötesi var mı: Herhangi bir durum karşısında, söylenebilecek başka bir şey var olup olmadığını öğrenmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.444).

Sözüm meclisten dışarı: Konuşma sırasında, gerginlik yaratabilecek durumlardan oradaki kişileri hedef almadığını belirtmek için söylenebilecek söz (s.230).

Şeytan diyor / Şeytan diyor ki: Bir kişinin, yapılmaması gereken bir şeyi yapma isteği duyduğunda, kendini durdurmakta zorlandığı durumlarda söylenebilecek söz (s.15, s.304, s.405).

24. Sonuç

Hasılı: Kişinin, söylediklerini bir sonuca bağlamak için söyleyebileceği söz (s.190, s.374).

Vesselam: Kişinin, herhangi bir konuda son sözü söyleyip konuyu kapatmak için "son söz budur" anlamında kullanabileceği söz (s.214, s.255, s.492).

Velhasıl: Bir konu konuşulurken konuyu özetlemek ve netleştirmek isteyen kişinin, kullanabileceği söz (s.335, s.516).

-Ortalığın ısındığı, "devrimin" kaçınlmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan 'İhtilalin karıncaları' aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: "Zizi Binbaşı" sırmalı sırmalı gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük 'n iktidarı halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. "Velhasıl", karışık bir durum (s.335)!

25. şaşırma

Allah Allah: Bir olay karşısında duyduğu hayreti, can sıkıntısını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği şaşırma ifadesi (s.54, s.119, s.151, s.229, s.232, s.258, s.282, s.449, s.491).

-Sol kolunu oynatamıyordu. Üsteğmen Demir sorunca, caka sattı: - "Allah Allah", yaralandık yahu, boruma bu? Sen derdine yan, bu curcunada postu deldirmeyi becerememişsin, Saffet 'Baba' bir kalaylasın da gr (s.54)!

Allah aşkına: Bir durum karşısında verilen şaşırma duygusunu belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.215, s.327).

Aman Allah: Bir durum karşısında şaşıran kişinin, şaşkınlığını ifade etmek için kullanılabileceği söz (s.126, s.323).

Bak hele: Kişinin, bir olay karşısında hayret duygusunu ifade etmek isteyen kişinin söyleyebileceği şaşırma söz (s.151).

Hadi canım: Anlatılan Őeylerin gerçek olmadığını söylenenlere inanmadığını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz (s.489).

Hay Allah: Çeşitli aksiliklerle karşılaştığında şaşkınlığını ifade etmek isteyen kişinin, syleyebileceği sz (s.14, s.34, s.46, s.109, s.159, s.159, s.173, s.174, s.193, s.194, s. 206, s.223, s.232, s.239, s. 251, s.272, s.305, s.332, s.336 s.346, s.351, s.356, s.362, s.378, s.406, s.437, s.444, s.479, s.499, s.509, s.519, s.527).

Hayret: Beklenmedik bir durum karşısında, şaşkınlığı ifade etmek isteyen kişinin, syleyebileceği sz (s.57, s.171, s.194, s.204, s.214, s.251, s.260, s.272, s.281, s.320, s.353, s.358, s.445, s.469, s.518, s.521).

Hayrola: Kişinin, etrafında olup bitenleri merak ettiğinde syleyebileceği şaşkınlık ifadesi (s.272, s.499, s.524).

İşe bak: şaşılacak bir durum karşısında kişinin, syleyebileceği sz (s.321, s.340).

Ne demeli: Bir kimsenin yaptıkları karşısında, nasıl karşılık vereceğini bilemeyen kişinin, söylenebilecek söz (s.303, s.314, s.331, s.335, s.353).

Olacak iş mi: Gerçekleşmesi mümkün olmayan fakat gerçekleşen bir olay karşısında kişinin, hayretini ifade etmek için söyleyebileceği söz (s.318).

Olacak şey mi: Gerçekleşmesi mümkün görülmediğı halde, gerçekleşen bir durum karşısında, kişinin, hayretini ifade etmek için söylenebilecek söz (s.193, s.221, s.270, s.345, s.377, s.407).

Pes doğrusu: Gerçekleşmesi beklenmeyen durum karşısında, şaşkınlığa düşerek sitem etmek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.461).

Rica ederim: Bir tür alay ve ironi ifadesi olarak kullanılan, karşındaki kişinin söylediklerine şaşırarak durumu düzeltmek isteyen kişinin, kullanabileceğı söz (s.490).

Vay: Karşılaşılan duruma çok şaşırma, hayrete düşme ifadesi (s.30, s.137, s.208, s.221, s.230, s.239, s.445, s.492).

Vay canına: Bir olay karşısında, heyecanlanarak şaşkınlığı ifade eden söz (s.196, s.212, s.327, s.484).

26. Uyarı

Bana bak: Herhangi bir konuda kişinin, yanındaki kişiye bir şeyler anlatırken kendisini dinlemesini istediğinde söyleyebileceğı söz (s.54, s.59, s.69, s.190, s.300, s.348, s.358, s.418, s.488).

-Zizi Binbaşı son gelişinde kadehini bir dikişte boşaltdıktan sonra, sırmalı sırmalı gülümseyerek ne demişti: - "Bana bak" yakışıklı çocuk, heyecandan, bu boka gittikçe daha çok düşünüyorum. 'Kafadar' Hakkı'nın sözlerini hatırlarsın, harb görmüş asker sarhoş olur, acaba mı? İçki müptelası bir ihtiyar olmak istemem (s.418).

Dikkat dikkat: Kişinin, duygu ve düşüncesini belli bir şey üzerine yoğunlaştırmasını ve konu üzerinde kişileri uyarma amacıyla kullanabileceğı söz (s.424, s.527).

Laf aramızda: Başkalarının bilmesini istenmeyen şeyler söylenirken konunun gizli kalmasını istediğini belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.87, s.389).

27. Üzüntü

Tüh be: Herhangi bir olay ve durum sonrasında, bir şeyin kaybedildiğinde duyulan üzüntüyü ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceğı söz (s.464).

-Akşamdan beri hiçbir ajansı dinleyemediklerinden mi ne, Ümid'in çantasını divanın üzerine atmasıyla telefona sarılması bir oluyor: ...alo, Birlik mi, ben Ümid, Ragıp yok mu, "tüh be", haberler nasıl diye soracaktım da, ne, Le Monde mu, ne demiş ne demiş, yok yahu, okusana şu haberi bana (s.464) ...

28. Zaman

Gel zaman, git zaman: Aradan epey uzun bir zaman geçtiğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceğı söz (s.162).

-Deyiş o deyiş, devrisi gün demir âsâ demir çarık, düşmüş yola: "gel zaman, git zaman" dağlar ortasında bir diyara varmış, dağlar ki herbiri bu bizim Keşiş dağının beş katı, yücesinden baktın mı aşağısı kuyu görünür (s.162).

Sonuç

Bu çalışmada, Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Attilâ İlhan'ın toplumsal bir konuyu ele alan "Yaraya Tuz Basmak" adlı romanında tarama yöntemiyle saptanan kalıp sözler incelenmiştir. Romanda 24 açıklama, 1 başlangıç, 20 belirsizlik, 11 dikkat çekme, 40 güçlendirme, 4 iletişim, 8 istek, 26 iyi dilek, 10 karşılama, 11 kesinlik, 4 korku, 3 kötü dilek, 14 mahcubiyet, 7 minnet, 1 olumlama, 10 ölüm, 8 övgü, 1 özlem, 1 sabır, 6 rica, 10 saygı, 1 sevinç, 17 sitem, 7 sonuç, 94 şaşırma, 13 uyarı, 1 üzüntü, 1 zaman ifade eden, toplam 354 kalıp söz ile karşılaşmıştır. En çok "Şaşırma" içerikli, "Hay Allah" kalıp sözüyle karşılaşmıştır (32). En az "Ya Allah", "Ağzını hayra aç", "Yüzünü gören cennetlik", "Fesuphanallah", "Yaşasın", "Tüh be", "Gel zaman, git zaman" (1) kalıp sözleriyle karşılaşmıştır. Romanın, geneline bakıldığında ise "Güçlendirme" içerikli en çok "Yahu" kalıp sözüne rastlanmıştır (40). Bu çalışmada yazarın kalıp sözleri kullanma sıklığı ortaya konularak Türkçenin sözvarlığı çalışmalarına katkı sunulmak amaçlanmıştır.

Kaynakça

- Akyalçın, Necmi (2007). *Türkçe İnkilemeler Sözlüğü Tanıklı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akyalçın, Necmi ve Aydoğan, Damla (2019). "Dede Korkut Hikayelerinde Yer Alan Kalıp Sözler Üzerine Bir Değerlendirme". *Homeros Dergisi*, 2: 155-164.
- Aksan, Doğan (1993). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Doğan (1996). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2000). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2015). *Türkçenin Söz Varlığı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Bulut, Serdar (2012). "Anadolu Ağzlarında Kullanılan Kalıp Sözler ve Bu Kalıp Sözlerin Kullanım Özellikleri". *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 7(4): 1117-1155.
- Canbulat, Mehmet ve Dilekçi, Atilla (2013). "Türkçe Ders Kitaplarındaki Kalıp Sözler ve Öğrencilerin Kalıp Sözleri Kullanma Düzeyleri". *Electronic Turkish Studies*, 8: 217-232.
- Erol, Çiğdem (2007). *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökdayı, Hürriyet (2003). "Sözlü İletişimde Kalıp Sözlerin İşlevleri". *Anadili Dil ve Eğitim Dergisi*, 28: 31-45.
- Gökdayı, Hürriyet (2008). "Türkçede Kalıp Sözler". *Bilig*, 44: 89-110.
- Gökdayı, Hürriyet (2020). *Türkçede Kalıp Sözler*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Hengirmen, Mehmet (2002). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Pamuk, Orhan (1979, 18 Şubat). "Köşe Yazısı". *Cumhuriyet Gazetesi*, 8.

Tor, Gülseren (2011). “Mersin’de Birkaç Kalıp Söz (İlişki Sözü) Üzerine”. Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu. Yay. Haz. Muna Yüceol Özözen ve Huriye Sözer. Adana: Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 766-786.

Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Yazar tarafından çalışmayla ilgili herhangi bir destek veya teşekkür beyanında bulunulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmanın araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu makale *Attilâ İlhan’ın Beş Romanında Söz Varlığı* başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Katkı Oranı Beyanı: Makalenin hazırlık ve yazımında her iki yazarın eşit katkı oranı bulunmaktadır. İkinci yazar makale konusunun belirlenerek makalenin plan ve kurgusunun oluşturulmasına ve yöntemin belirlenmesine; birinci yazar ise bunlara bağlı olarak incelemenin yapılmasına katkı sağlamıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgment: No statement of support or acknowledgement was made by the author regarding the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this study.

Author’s Note: This article prepared from the master thesis titled, *Vocabulary in Attilâ İlhan’s Five Novels*

Author Contributions: Both authors have an equal contribution rate in the preparation and writing of the article. The second author decided to determine the subject and the method of the article, to create the plan and fiction of the article; the first author contributed to the research in relation to these